

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

«Мандала мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеудегі арт-терапияның инновациялық әдістерінің бірі ретінде»ЖАРИЯЛАНДЫ
24.04.2022СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/119345/>**Мандала мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеудегі арт-терапияның инновациялық әдістерінің бірі ретінде**

Мақсаты: мандала әдісін инновация ретінде меңгеруде кәсіби шеберлік деңгейін арттыру; мемлекеттік білім беру стандартын енгізу жағдайында мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының инновациялық білім беру кеңістігінің моделін құру, мектеп жасына дейінгі балалар арасында педагогтардың «мандала» технологиясын қолдану құзіреттілігін насихаттау, сонымен қатар балалардың бойындағы зейінді және зейінді, шығармашылықты, ішкі жағдайын үйлестіруді дамыту.

Міндеттері:

- Педагогтарды эмоционалдық күйзеліс, алаңдаушылық деңгейін төмендету, сонымен қатар зейіннің еріктілігі мен шоғырлануын, шығармашылық қабілетін дамыту, балалардың ішкі жағдайын үйлестіру үшін «мандала» әдісінің технологиясын қолдануға қызығушылық таныту.
- Жжіп тоқу және мандалаларды жасау техникасымен таныстыру; мандала жасау мысалында іс-әрекеттің реттілігін, осы техниканың әдіс-тәсілдерін қолдануды үйрету;
- Педагогтардың шығармашылық әлеуетін, ішкі ресурстарын, сөйлеу белсенділігін белсендіру, сонымен қатар эмоционалдық күйзеліс пен алаңдаушылық деңгейін төмендету арқылы олардың ішкі күйін үйлестіру.

Қазіргі кезде мектепке дейінгі білім беру жүйесі оқу-тәрбие процесінде педагогикалық іс-әрекетті жүзеге асырудың инновациялық тәсілдерінің кеңінен дамуымен сипатталады. Балабақшада бала басқа адамдармен қарым-қатынас жасаудың алғашқы тәжірибесін алады, олардың арасында өз орнын табуға тырысады, өзімен және басқалармен үйлесімді өмір сүруге үйренеді, алғашқы бастауыш білімді алады.

Қазіргі уақытта балалармен және ата-аналармен жұмыс істейтін мамандар баланың дұрыс емес мінез-құлқымен, балалардың өзгермелі жағдайларға бейімделу қиындықтарымен жиі кездеседі. Балалар үнемі қиын жағдайларға тап болады және оларды әрқашан сәтті жеңе бермейді, сондықтан оларға әлеуметтік ортаның қолайсыз әсерлеріне қарсы тұруға, травматикалық жағдайдан шығуға және жағымсыз эмоционалды тәжірибелерді жеңуге қалай көмектесу керек деген сұрақ жиі туындайды. Балаларды назар аударуға, тыныштандыруға үйрету мандалаларды бояуға көмектеседі. Сондықтан біз сіздермен, құрметті әріптестер, мандалотерапияның бұл әдісімен бөлісуді жөн көрдік.

Мандала — біз көре алатын сыртымыздағы әлемді де (шеңберді де, көрінбейтін әлемді де (ішімізде жасырылған орталық)). Сөздің өзі, санскрит тілінен аударғанда «шеңбер», «дөңгелек» дегенді білдіреді. Мандала — бұл әлемнің құрылымының схемалық көрінісі. Классикалық схема мынаған ұқсайды: шеңбер — ғарыштың символы, онда квадрат жазылған. Ол әлемнің төрт жағын көрсетеді. Оның ішінде басқа шеңбер. Балаларға арналған мандала қарапайым балаларға арналған фрагменттерден тұрады, мысалы қарапайым абстракция, қарапайым геометриялық пішіндер, гүлдер, жануарлар бейнелері.

Психологияда мандала алғаш рет швейцариялық психиатр Карл Густав Юнг қолданған. Бұл бағытты ол өте байыппен зерттеді. және мандала әдісі біздің орталыққа, даралығымызды ашуға апаратын жол деген қорытындыға келді. Мандаланы барлық жерде дерлік кездестіруге болады — күн мандала пішініне ие, күн сәулесінің әсерінен дамиды өсімдіктер, мысалы, күнбағыс та мандалаға ұқсайды. (әжелер дөңгелек кілемшелер мен майлықтарды тоқайды).

Біздің мекемеде бұл қызмет түрі балалармен кіші жас топтары кезінен қолданылады.

- мандала бояу парақтарын бояу ұсынылады;
- түрлі-түсті құмнан, сәндік ұсақ тастардан, табиғи материалдан өз мандала жасау. Ең бастысы, ол кез келген дерлік инвестицияны қажет етпейді.

Мандалотерапия — эмоционалды жағдайды өзгертудің, шиеленісті жеңілдетудің, сезімдерді білдірудің және өзін-өзі реттеудің дамуының қауіпсіз және табиғи әдісі. Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасауда мандалотерапияны жеке сабақтарда да, топтық сабақтарда да қолдануға болады. Балалар жеке және топтық сабақтарда қарапайым үлгілерден бастап күрделірек және тәуелсіз өрнектермен аяқталатын мандалаларды бояйды.

Балалармен жұмыс жасағанда әртүрлі материалдарды қолдануға болады. Бірақ балалардың «мандалаларды» жасауда табысты болуы үшін ұсынылған материалмен жұмыс істеудегі балалардың мүмкіндіктері мен дағдыларын ескеру қажет.

Балалар мандалалары — бояу парақтары (олар бояулар, қарындаштар, фломастер, қарындаштар арқылы қағазға салынған).

- Тастарға мандала салу
- Түймелерден мандала төсеу
- Біз дәнді дақылдардан мандала саламыз
- Біз жапырақтардан мандала саламыз
- Біз конустардан мандала саламыз
- Біз мандала тастар мен раковиналардан саламыз
- Біз табиғи материалдан мандала саламыз
- Дискіде жасалған мандала. (пластилин мандала)
- Жіптерден мандала тоқу

Мандаланы жасағанда, салғанда біз өзіміздің ішкі күйлерімізді, эмоцияларымыз бен тәжірибемізді ішкі әлемнен сыртқа - көркем бейне түрінде береміз. Сондықтан сіздің ішіңіздегі нәрсе мандалада болады. Бұл іште не болып жатқанын көрсететін айна сияқты. Ал мандала суретін салу арқылы біз ішіңізде қызған эмоцияларды түс, пішін және сызық арқылы материалдық бөлшекке

айналдырамыз. Бұл, бәлкім, маңызды терапиялық сәттердің бірі — материализация, эмоцияларды бір уақытта әлеуметтік қолайлы форматта білдіру мүмкіндігі. Бұл эмоционалдық толқын деңгейінде бастан кешіп жатқан нәрсенің түсі мен формасын көруге және энергияға материалдық форма беруге тамаша мүмкіндік.

Мандалалар балаларға өте пайдалы. Мандалотерапияда жас немесе денсаулық шектеулері жоқ. Мандаламен жұмыс уайымсыз, кедергісіз, импульсивті адамдардың эмоционалдық жағдайына жақсы әсер етеді. Олар толығымен босануға және мидың оң жарты шарының функцияларымен, яғни бейсаналықпен байланыс орнатуға көмектеседі. Бұл жұмыс түрі мектеп жасына дейінгі балалар үшін өте пайдалы, өйткені нәрестелерде оң жарты шар жетекші рөл атқарады. Балалар үшін бұл өз эмоцияларын білдірудің қосымша тәсілі. Шынында да, көбінесе ересектер, соның ішінде ата-аналар, балаларына эмоцияларды еркін білдіруге мүмкіндік бермейді. Бұл біздің қоғамда қабылданбайды. Бірақ эмоциялардың энергиясы ешқайда кетпейді. Ал енді ол сырттан көрінудің орнына, дененің ішіне еніп, ішкі органдардың жойылу процесін баяу, бірақ тұрақты түрде бастайды.

МАНДАЛАНЫ БОЯҒАН КЕЗДЕ ТҮСТЕРДІҢ МАҒЫНАСЫ

Бала ойлаудан безген қасиетті сурет көмегімен сіз оның ішкі әлеміне қарап, проблемаларды диагностикалауға болады. Мұны істеудің ең қарапайым жолы бояуға арналған түсті теңдеулерді талдау арқылы жүзеге асады Балаларға арналған мандала. Түстің мағынасы психологиялық тұрғыдан:

- Қызыл.

Бұл түсті белсенді және шулы балалармен қолайлы. Шыдамдылықты біршама теңестіргіңіз келе ме? Бөлмеге немесе шкафқа көгілдір түсті етіп қосыңыз. Әуе тәрізді көп балаларды мақтауға тура келеді.

- Сары.

Күн шуақты, таңғажайып арманшылдарды жақсы көретін балалар.

- Жасыл.

Мұндай балалар ата-ананың қамқорлығына және қауіпсіздік сезіміне жете алмайды. Оларға шығармашылық венаны жасаңыз. Әйтпесе, консерваторлар өсіп, кез-келген өзгерістерден қорқады.

- Көк түсі барлық нәрсені толығымен жасайтын тыныш балалармен таңдалады. Мектепке дейінгі балалар үшін бұл таңдау әдеттен тыс. Егер кішкентай бала кенеттен көгілдір көлеңкелерді қолдана бастады, онда баланың тек шаршағаны әбден мүмкін.
- Апельсин.

Қызыл түс сүйермендер сияқты, жігіттер өте белсенді және ешқандай себепсіз шу шығарады. Ата-аналарға кипучи энергиясын спортқа жіберуге болады.

- Қоңыр түс баланың психикасындағы нашар нәрсені көрсетеді. Бала өз әлемінде өмір сүреді, ересектер әлемінен қоршалған. Таңдаудың себептері: денсаулық проблемалары, отбасындағы бүліну, ауыр стресстік, ақыл-ойдың кемшілігі.
- Сұр.

Бұл таңдау балаларда сирек кездеседі. Ол тыныш, жабық жігіттермен кезеңді түрде таңдалады.

- Қара.

Бұл түс таңдау — ата-аналарға, мұғалімдерге, психологтарға арналған қоңырау шалу. Балаға қолдау қажет. Кішкентай адам өзінің күрделі психикасының ерте жетілуіне әкеліп соққан қорқынышты стрессті бастан кешірді.

Неше жастан бастап жаттығуға болады?

- 1-2 жас – бос шеңберде сурет салу (бұл жаста түс пен пішін маңызды). Біз баламен бірге қауіпсіз саусақ бояуларымен сурет саламыз (үш негізгі түс: қызыл, сары, көк).
- 3-5 жас – баланың таңдауы бойынша дайын мандалаларды бояу және өз бетінше сурет салу (қарындаштар, гуашь, түрлі-түсті пастель, көмір, түрлі-түсті құммен жұмыс), сәндік тастардан, табиғи материалдан, пластилиннен және т.б. осы жаста қолжетімді материалдар.

- 6-7 жас – баланың таңдауы бойынша дайын мандалаларды бояу және өз бетінше сурет салу, кез келген материалдан мандалаларды жасау.

Балаларға арналған мандала тағы нені дамытады?

- Ұсақ моторикасы дамиды.
- Табандылық пен ұқыптылыққа тәрбиеленеді. Бұл 5-7 жастан асқан балаларға қатысты.
- Ырғақ, үйлесімділік пен реттілік сезімі, математикалық ойлауы жаттығады. Балалар симметрияның әртүрлі түрлерімен танысады, ою-өрнек өнерін меңгереді.

Мандалотерапия балаға өз сезімдерін білдіруге, оны көрсетуге және сонымен бірге өзін де, айналасындағы әлемді де құртпауға мүмкіндік береді:

- сезімдерін экологиялық таза түрде білдіруге үйрету.
- өзіне және өз сезімдеріне сенуді
- есту және сезіну.
- Өзін көрсете білу

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.